

Галина Клинова-Дацюк

Рівне (Україна)

ГРУШЕВСЬКОЗНАВСТВО У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ОЛЕКСАНДРА ДОМБРОВСЬКОГО

Виникнення нової міждисциплінарної науки – грушевськознавства, пов'язане з діяльністю Українського історичного товариства (УІТ), члени якого започаткували неупереджене систематичне вивчення постаті Михайла Грушевського. Найбільша заслуга в цьому нинішнього президента УІТ Любомира Винара, бо саме він заклав теоретичні засади грушевськознавства як галузі наукового знання та ініціював заснування нового розділу в журналі «Український історик» – «Грушевськіяна». Не стояли осторонь цієї справи й інші члени товариства, зокрема М. Антонович, Л. Биковський, І. Витанович, О. Оглоблин, О. Домбровський та ін.

У сучасній українській історіографії вже проаналізовано внесок УІТ у розвиток грушевськознавства у працях відомих істориків А. Атаманенко, І. Гирича, Я. Калакури, Ю. Макара, Л. Сакади та ін. Однак поза увагою науковців залишається внесок окремих членів товариства, в тому числі й Олександра Домбровського, у вивчення творчості М. Грушевського.

У грушевськіані почесного члена УІТ О. Домбровського чільне місце займає вчення про давню Україну М. Грушевського. Означеній проблемі вчений присвятив близько двох десятків наукових праць і низку наукових доповідей («Інтерпретація М. Грушевським раннього історичного процесу на землях України» (09.06.1984 р.), «М. Грушевський як основоположник української національної історіографії» (23.11.1984 р.), «Етногенез й рання історія України в навітленні М. Грушевського» (18.12.1984 р.), «Традиції школи М. Грушевського у львівському НТШ»

(24.10.1994 р.), «Чотири заокруглені дати з життя великого історика України» (26.10.1994 р.) та ін.

Провідним напрямом наукової діяльності О. Домбровського є давня історія і тому об'єктом його уваги були погляди М. Грушевського на проблеми саме цього періоду. У своїх студіях із вищевказаної проблематики вчений дотримувався історичної схеми М. Грушевського – тобто розділяв думку про безперервність і нерозривність українського історичного процесу від давньої доби до нового періоду історії України, який охоплював державні й недержавні етапи. Велику увагу О. Домбровський приділив розв'язанню проблеми територіальної прабатьківщини слов'ян. Вчений розглянув погляди на це питання М. Грушевського, котрий локалізував її у Середньому Подніпров'ї. Водночас він доповнив думки видатного історика і з цього приводу зауважив, що прабатьківщину слов'ян слід локалізувати приблизно на території Східної Європи – «від карпатського підгір'я до Алуанської (Валдайської) височини, краї верхнього й середнього Дніпра... та краї між Віслою й Німаном».

Важливе місце у науковій творчості О. Домбровського посідало дослідження Скіфії та однойменного твору Геродота. Саме кочівникам скіфам та їх державному утворенню Скіфії, присвячено значну кількість праць. Вчений намагався з'ясувати походження назви «Скіфія», реконструювати її прадавнє історико-географічне розташування на території України, виявити відповідність між назвами за Геродотом і реальними даними. Цікавився О. Домбровський походженням, державним устроєм, матеріальною і духовною культурою скіфів. Саме тому він вивчав погляди М. Грушевського на означені питання. Особливо О. Домбровський відзначив думку видатного історика про державний устрій скіфів – «сформовану деспотичну монархію».

Найважливішу роль в історичному процесі давнього періоду О. Домбровський відводить племенам антів, котрі створили державний союз із централізованою владою. Вчений запропонував власну методологію дослідження даного питання. Досліджуючи історію антів, О. Домбровський розглянув та порівняв різні версії

тлумачень та інтерпретацій цього явища в українській, російській і радянській історіографіях. М. Грушевський вважав антів предками українського народу і розглядав їх швидше з позицій етнографії, ніж з політично-державного аспекту. О. Домбровський зарахував племінний союз антів до перших спроб державотворення на українських землях.

Отже, у науковому доробку О. Домбровського вагоме місце займають грушевськознавчі студії, в яких детально проаналізовано і доповнено погляди М. Грушевського на ключові проблеми давньої історії України, зокрема походження слов'ян, державний устрій, матеріальну і духовну культуру скіфів, роль антських племен в історичному розвитку українських земель тощо. О. Домбровський високо оцінив створення М. Грушевським схеми українського історичного процесу, якою було спростовано хибні концепції щодо походження держави східних слов'ян – Київської Русі. Вченому належить багатостороння і всебічна оцінка поглядів і методології видатного історика.

Список основних джерел та літератури:

1. Атаманенко А. Українське історичне товариство : ідеї, постаті, діяльність / А. Атаманенко. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010.
2. Грушевський М. Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства / М. Грушевський // Статті по словяноведенню. – СПб., 1904.
3. Домбровський О. Антиноманська теорія з перспективи ранньої історії України в М. Грушевського / О. Домбровський // Український історик. – 1966. – Ч. 1-2.
4. Домбровський О. Геродотова Скитія в «Історії України-Руси» М. Грушевського / О. Домбровський // Український історик. – 1968. – Ч. 1-4.
5. Домбровський О. До питання оцінки Історії України-Руси М. Грушевського / О. Домбровський // Український історик. – 1998. – Ч. 1-4.
6. Домбровський О. До питання схеми ранньої історії України / О. Домбровський // Українська історична наука на порозі ХХІ ст. – Чернівці, 2001. – Т. 1.

7. Домбровський О. Значення історичної схеми М. Грушевського в українській історіографії / О. Домбровський // Збірник праць на пошану Романа Олійника-Рахманного. – К., 2000.

8. Домбровський О. Методологічні основи дослідів над ранньою історією України-Руси М. Грушевського / О. Домбровський // Студії з ранньої історії України: Зб. наук. праць. – Львів; Нью-Йорк, 1998.

9. Домбровський О. Проблема антів у Грушевського / О. Домбровський / Український історик. – 1991–1992. – Ч. 3-4 / 1-2.

10. Домбровський О. Протоісторичні підстави історичної схеми Михайла Грушевського / О. Домбровський / Український історик. – 2006–2007. – Ч. 4 / 1-2.